

Polder.blad

Oktober 2016

natuurpunt

Hobokense Polder

Herfst in de Hobokense Polder
Foto: Johan Bauwens

Inhoudstafel

Editoriaal	2
Kalender	3
Behaag Natuurlijk 2016	9
Weekend Schouwen-Duiveland	10
Wat gebeurt er in de Polder?	11
Walk For Heath (11 11 11)	12
Wandelbrochure HP	13
Wandeling van het Jaar	17
Waarnemingen niet-vogels	18
VOC-Brasschaat-Kapellen	19
Vogelwaarnemingen	20
Ardea-nieuws	23
Onze sponsors	24
Natuur.kalender 2017	25
Te koop! Vogelkastjes	25
Colofon	26
De afdeling in beeld	27
Activiteitenkalender	28

Met dank aan de fotografen.

Voorkaft: Roerdomp in paalhouding
Foto: Guy Borremans
Achterkaft: Inktzwam
Foto: Dirk Vanderpe

De Hobokense Polder Wandeling van het Jaar 2016 in de provincie Antwerpen

Ja, jullie hebben het overal wel gelezen... We zijn uitgekozen tot mooiste wandeling van de provincie Antwerpen. Een hele eer voor heel onze hardwerkende ploeg vrijwilligers. Toch weeral iets om trots op te zijn en het mooiste bewijs dat al het werk dat we met z'n allen in de Hobokense Polder verrichten, een goede keuze is. Aan jullie allemaal: dank je wel om ons hierin te steunen en voor de Polder gestemd te hebben. Meer hierover verder in Polder.blad.

Hup naar de 100.000 leden

Natuurpunt heeft het plan opgevat om dit jaar de kaap van 100.000 leden te bereiken. Een niet zo gemakkelijk doel, maar als we met z'n allen meehelpen, wordt dit wel een haalbaar iets.

De feestdagen staan bijna voor de deur en waarom niet eens een lidmaatschap van Natuurpunt cadeau doen in plaats van iets anders. Stropdassen, zakdoeken, kousen, sjaaltjes, ... leuk, dat wel, maar opkomen voor de natuur voor onszelf, onze kinderen en kleinkinderen is toch 100.000 x meer waard.

Voorbije zomer

Deze zomer zijn er weeral een paar toffe dingen gedaan in de Polder. We hebben onze kijkwand De Roerdomp ingehuldigd samen met al onze sponsors. Er zijn weer een paar mooie educatieve borden vervangen of nieuw ontwikkeld. We hebben twee stalen deuren in de achérie geplaatst. Ook zijn er door Stad Antwerpen 7 nieuwe rustbanken op de Scheldedijk voorzien en hebben we zelf een bank geplaatst op de rode wandeling. En oja, wat vinden jullie van onze nieuwe gebiedsfolder die als middenkatern in dit Polder.blad steekt?

Najaar in onze afdeling

Nu even een kijkje naar wat er allemaal nog op de agenda staat: verdere opvolging van onze beheerovereenkomst voor de Tarzanboskes. Dit project is bijna rond en we hopen het te kunnen voltooien tegen het einde van dit werkjaar. Ook gaan we nog een salamanderpoel aanleggen in de oude spoorwegbedding van de Jozef Leemanslaan. En er moeten nog een paar andere educatieve borden worden aangepakt. We gaan ook nog twee bijenhôtels plaatsen aan de Hollebeek.

We doen ook een beroep op jou, beste Natuurpuntlid. We zoeken niemand die de zwerfvuilactie wil coördineren. Frank heeft na bijna drie jaar zijn functie neergelegd en gaat iets anders doen: alvast merciëkes, Frank voor uw voorbije inzet. En zoals je kan lezen in je Polder.blad: er zijn natuurlijk weer heel veel leuke dingen om te ontdekken en hopelijk zien we elkaar op een van onze activiteiten, zoals de Wandeling van het Jaar op 6 november!

Veel leesplezier.
Danny

Zaterdag 1 oktober vanaf 8 u

Herfsttrektellingen (start) + Euro Birdwatch door Vogelwerkgroep ARDEA

Coördinatie: Luc Van Schoor 0494/33 63 09 en Walter De Weger 0495/23 77 10

Van 1 tot 31 oktober gaan de 11e herfsttrektellingen door op de trekpost Hobokense Polder. In gans Vlaanderen wordt er deze maand weer geteld op zo'n 50-tal telposten, de ene al wat actiever dan de andere. We doen zoals steeds weer mee aan de Europese simultaantellingen die in 2016 doorgaan op **zaterdag 1 oktober en op zondag 16 oktober**.

De telpost Hobokense Polder o.l.v. vogelgids Luc Van Schoor staat bekend als een gastvrije en gemoedelijke plek waar iedereen, van zuivere leek tot kenner, steeds van harte welkom is om een paar uur mee te komen speuren naar alles wat voorbij vliegt. Dat levert soms boeiende waarnemingen en bijzondere vogelsoorten op zoals ruigpootbuizerd, velduil en ortolaan in oktober vorig jaar.

De dagelijkse ochtendtellingen beginnen op zaterdag 1 oktober, tevens de

Europese Birdwatch-dag en eindigen zonder tegenbericht op zondag 31 oktober. In principe wordt er dagelijks geteld van 8 tot 12 uur, naargelang de weers- en trekomstandigheden. Tijdens deze periode trekt ARDEA ook nog naar een buitenlandse locatie voor een trektelling en excursie in Walcheren, Zeeland.

ARDEA doet een oproep om met ieders inbreng van deze herfsttrektellingen een succes te maken. Geef gerust een seintje aan Luc of Walter als je wil deelnemen, ook als je twijfelt of de trektelling doorgaat bij minder gunstig weer

Op de ARDEA-blog wordt regelmatig nieuws gepost en op de website www.hobokensepolder.be/trektellen kan je de telresultaten volgen. Graag tot kijk op de Scheldedijk!

Praktisch:

- Plaats: Scheldedijk Hobokense

Foto: Luc Van Schoor

Polder bij de twee nieuwe zitbanken

- Op 5 min. wandelen vanaf Petroleumkaai (parking) of 10 min. vanaf de trappen einde Scheldedei, Polderstad/Hoboken
- Fietsen kan vlot tot op de telpost
- Meebrengen: verrekijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, (warme) drank.

Zondag 9 oktober om 14 u

Natuurwandeling in de Hobokense Polder: Thema: Alles hangt samen

Gids en leiding: Gilbert Van Ael, gilbert.van.ael@telenet.be

De bedoeling van deze wandeling is de samenhang in de natuur te belichten waarbij de "mens" een onderdeel is. De wetenschap die dit bestudeert

is de ecologie.

De ecologie bestudeert de dynamiek van de wisselwerking tussen organismen, populaties of levensgemeenschappen (de biotische milieufactoren) en de relaties tussen organismen, populaties, levensgemeenschappen of landschappen en het niet-biologische milieu (de abiotische milieufactoren), of eenvoudiger "Alles hangt samen".

De wandelaars zullen gewezen worden op wat zij tijdens de wandeling zien en mogelijk zelf bepaalde wisselwerkingen opmerken. Een voorbeeld: zie foto hiernaast getrokken op 6 mei 2013 in de Polder. Deze hommelmel is op zoek naar nectar, maar neemt via de beharing ook stuifmeel mee wat belangrijk is voor de bevruchting van andere bloemen. De gele en zwarte kleuren van de hommelmel zorgen ervoor dat mogelijke predators worden afgeschrikt. Dit geeft als signaal "ik ben gevaarlijk".

Praktisch:

Afspraak om 14 u aan het bord op de Schroeilaan. Einduur: ca 16.30 u
Voorzie gesloten schoeisel (laarzen bij regenweer of na felle buien).
Deelname is gratis.

Van harte welkom
op onze activiteiten !

Honden kunnen in ons natuurgebied Hobokense Polder mee aan de leiband, maar kunnen niet mee bij andere activiteiten.

Kostendelend vervoer
(7 eurocent/km wordt op de afspraakplaats georganiseerd)

Kindvriendelijke tocht

Voor deze activiteiten dient ingeschreven te worden

Zaterdag 15 oktober

INBO Watervogeltellingen (diverse locaties)

Ook op zaterdagen 12 november en 17 december

Ook dit jaar nemen we in ons werkingsgebied weer deel aan het langlopende INBO-onderzoeksproject 'Monitoring van overwinterende watervogels'. Het doel van de tellingen in dit project is om een inzicht te verkrijgen in de aantallen, de trends en de verspreiding van watervogels die tijdens de winter of de trekperiode in onze wetlands verblijven. Sinds 1979/80 worden in Vlaanderen elke winter zes midmaandelijke tellingen georganiseerd (periode oktober-maart). Bij elke telling worden zoveel mogelijk gebieden bezocht die van belang zijn voor watervogels. Voor het uitvoeren van de tellingen wordt beroep gedaan op maar liefst zo'n 400 amateur-veldornithologen. De coördinatie van de tellingen en het beheer van de gegevensbank is sinds 1986 in handen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. In een aantal internationaal belangrijke wetlands voert het Instituut ook aanvullende, meer frequente tellingen uit van watervogels. Sinds dit jaar werkt ook Natuurpunt-studie actief mee aan het project, dat aansluit bij het reeds sinds 1967 lopende internationale watervogeltellingen-onderzoek "International Waterfowl Census". Deze internationale telling wordt gecoördineerd door Wetlands International en vormt een belangrijke basis voor de bescherming van waterrijke gebieden onder de

Ramsar-Conventie en de Europese Vogelrichtlijn.

De invoer van de gegevens gebeurt online, door de aangestelde tellers.

Meer informatie vind je via één van deze links:

- <https://www.inbo.be/nl/onderzoeksproject/monitoring-overwinterende-watervogels>
- <https://www.natuurpunt.be/pagina/watervogeltellingen>

In onze regio wordt de komende winter midmaandelijks geteld in de oude fortten, in de Hobokense Polder en langs de Scheldeoevers, en ook op de waterplassen van Waterlink / Aquafin op 't Kiel en het Schoonselhof (Wilrijk). Het park de Kielse Vest (Kiel) wordt ook weer systematisch onderzocht. Dit levert niet meteen spectaculaire waarnemingen van zeldzame vogelsoorten op, maar het geeft toch inzichten in de wijzigende situatie van bijvoorbeeld vogelsoorten als kuifeend, wintertaling en meerkoet. Toch, bij voldoende koud weer durven soorten als pijlstaart en grote zaagbek deze wateren opzoeken. Het belang van waterrijke biotopen, zeker in onze verstedelijkte omgeving, wordt er duidelijker door aangetoond.

Praktisch:

Elke natuurliefhebber is erg welkom

Kuifeend - Foto: Joachim Pintens

om eens mee te gaan tellen met de 'vaste tellers' die dit al jaren doen. Zo'n telling duurt 1 à 2 uur, afhankelijk van het gebied.

De tellingen gebeuren bij voorkeur met goede weercondities op zaterdag, wat de precieze planning op voorhand bemoeilijkt. Bij slecht weer wordt de telling naar zondag verschoven. Geïnteresseerden nemen daarom best zelf vooraf contact op met één van de vaste tellers, per mail of telefonisch of melden zich via de Ardea-blog.

De telgebieden en de tellers zijn:

Hobokense Polder: andre.van.langenhove@telenet.be, 0486/82.68.22

Waterlink Aquafin: peter.bastiaensen@gmail.com

Fort VIII en Schoonselhof: peggy.beers@telenet.be, 0485/52.81.25

Park Kielse Vest: Joris Van Reusel, ardea@jupiter24.be, 0486/83.62.34

Zondag 16 oktober om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere, 0478/33 24 27,

jonckheeredesmedt@gmail.com of

Wim Mertens, 03/216 93 62, wim.a.mertens@skynet.be

Vandaag vliegen we er weer in tijdens het maandelijkse weekendbeheer in de Hobokense Polder. Er wordt gewerkt van 9 u tot 13 u. We kunnen ieders hulp gebruiken om het natuurbeheer uit te voeren: jong en oud, man en vrouw, ... Een greep uit de uit te voeren werken voor de komende maanden:

- maaien en afvoeren van maaisel
- onderhoud wandelpaden
- verwijderen van exoten

- verwijderen van sluikestort

Vele handen maken het werk lichter en geven ook een fijne sfeer. Dus welkom.

Afspraakplaats: Schroeilaan 15 (straat naast de spoorweg) aan de container aan firma United Caps (= achteraan het bedrijf). Meebrengen: werkhandschoenen en stevige schoenen of laarzen

Woensdag 19 oktober van 9.30 u tot 14 u

Natuurbeheer in de Hollebeekvallei met de Goudklompen en sympathisanten - Noordelijk deel: De Zwaantjes

Info: Dirk Vandorpe, dirk.vandorpe@telenet.be

We gaan maaien, snoeien, en waar nodig exoten verwijderen.

Ook zullen we het zwerfvuil opruimen. Op deze dag krijgen we ondersteuning van de Goudklompen van de Hobokense Polder.

Al wie mee wil helpen, welkom: Vele handen maken immers het werk lichter.

Praktisch:

Afspraak om 9.30 u aan het bruggetje van het park, ingang via de Hollebeekstraat te Hoboken, of via de Gillis Verdonckstraat te Wilrijk. Er is een middagpauze voorzien. Er wordt gezorgd voor broodjes, koffie

en frisdrank door Dirk. Tegen 14 u ronden we de werkzaamheden af en kunnen we nog wat na praten.

Gereedschappen zullen aanwezig zijn, wandelschoenen of beter nog laarzen zijn aangewezen.

Graag uw deelname melden aan Dirk Vandorpe, dit in verband met de aankoop van broodjes. Ook voor verdere vragen beschikbaar via mail.

Tijd voor rust en een babbel tijdens het natuurbeheer
Foto: Dirk Vandorpe

Donderdag 20 oktober om 20 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus

Alle geïnteresseerden welkom

Zondag 23 oktober om 8 u

Zeevogel-excursie naar Westkapelle (NL)

Leiding: Joris Van Reusel, 0486/83 62 34 - Gids: Luc Van Schoor 0494/33 63 09

Voor veel vogelliefhebbers is een dagje aan zee pas leuk als de kalender op herfst staat en de barometer op storm. Dat is dan de periode en het moment om heel wat trekkende zeevogels langs onze kust te zien passeren.

Zeker bij een gunstige westenwind is de kans bestaande dat ver op zee verblijvende of trekkende zeevogels als jagers, Jan-van-Gent, pijlstormvogels en stormvogeltjes tot dicht tegen de kust worden geblazen. Ook zeekoeten, alken, duikers, meerdere soorten meeuwen, futen en zee-eenden kunnen zeker in deze tijd van het jaar vanaf de kust worden waargenomen.

Dit jaar begeven we ons nog eens (naar aloude Natuur 2000-gewoonte) naar de meest westelijke punt van Nederland, het dorpje Westkapelle te Walcheren (Zeeland) om er gedurende de ochtend enkele uren de zeevogels op zee te observeren, met sterke verrekijkers en telescopen. Er wordt zowel geteld wat 'doortrekt' als

getuurd naar de tussen de golven dobberende en pleisterende vogels. En natuurlijk letten we ook op alle andere trekvogels (zangvogels, roofvogels...) die over onze hoofden heen vliegen, komende uit het hoge noorden of uit Groot-Brittannië. Verassingen zijn niet uitgesloten! Tenzij het een langdurige-top-trekdag zou worden verlaten we, na de middagpauze in een warm plaatselijk café, de zeedijk en kammen we de kreekjes, akkers, weilanden, moerasjes en duinen van het achterland uit op zoek naar rustende trekvogels of de eerste wintergasten. In deze periode van het jaar is er in deze streek immers van alles te verwachten.

Een paar korte wandelingetjes compenseren dan het opgelopen bewegingstekort van tijdens het stilstaand observeren van de voormiddag. Mogelijk sluiten we af met een sunset-slaaptrek-observatie wijl de zon in de zee zakt, na

een dagje vogelen-aan-zee...

Praktisch:

Vertrek met eigen wagens (kostendelend vervoer!) om 8 u aan 't Spant, Boomsesteenweg 333. Terug tegen 18 uur.

Meebrengen: verrekijker, telescoop, warme en waterbestendige kledij, veldgidsen, fototoestel, picknick

Aanmelden vooraf is gewenst via ardea@hobokensepolder.be

Jan-van-Gent

Zaterdag 29 oktober vanaf 18 u

12de Heksentocht door de Hobokense Polder

Een organisatie van Wijkraad Polderstad en Taverne De Schorren en met medewerking van Natuurpunt Hobokense Polder

Ontdek het Polderbos op een andere manier! Onderneem een avontuurlijke tocht van ca 2 uur in groepjes van zo'n 20 personen. Laat je verrassen door spannende, leuke en griezelige verhalen en animatie. Durf jij het aan? Reserveer tijdig, want de plaatsen zijn beperkt.

Praktisch:

Vertrek aan Taverne De Schorren, Graspolderlaan 32

Prijs: 15 euro voor de wandeling met animatie, heksenmaaltijd en drankje onderweg.

Inschrijven kan tot en met 23 oktober bij Taverne De Schorren,

Graspolderlaan 32 Hoboken.

Maandag gesloten, andere dagen vanaf 11 u. Tel. 03/828 49 96.

Voorzie waterdicht schoeisel. Geen

buggy's of honden. Geen zaklampen of andere lichtbronnen.

Verdere info kan u ook bekomen bij Jaak De Saeger, voorzitter Wijkraad Polderstad, 0495/44 07 19. U kan ook foto's van de voorbije heksentochten bekijken op www.polderstad.be

Net als de vorige jaren levert Natuurpunt Hobokense Polder gidsen en zorgen onze Goudklompjes voor logistieke ondersteuning!

© Thierry Hoornaert

De heksengidsen met o.a. Natuurpunters André en Paul
Foto: Thierry Hoornaert

Zondag 6 november om 14 u

Feestelijke wandeling in de Hobokense Polder: Wandeling van het Jaar

Meer info hierover op bladzijde 17 van dit Polder.blad

Vrijdag 11 november om 10 u

Zwerfvuil ruimen in de Hobokense Polder

Info : Luk en Ria Smets-Thys

U las het al in het voorwoord: de organisatoren van de zwerfvuilacties in en om de Hobokense Polder stoppen ermee na drie intense jaren van maandelijkse ophalingen.

Niet dat het niet meer nodig zou zijn... integendeel!

Jammer genoeg blijkt nog altijd dat sluikstorten een groot probleem is nabij ons mooi natuurgebied.

En nu we de grote eer hebben om Wandeling van het Jaar te zijn, willen we de grotere toestroom wandelaars, die deze titel met zich meebrengt, niet in een vervuild gebied ontvangen.

We gaan trachten 1 x per kwartaal een georganiseerde opruiming te

doen. Vandaag is er zo één van. Kom ons helpen!

Praktisch:

Afspraak om 10 u achteraan op de parking van United Caps, Schroei-laan 15 Hoboken. Wij zorgen voor vuilzakken en grijpstokken.

Meebrengen: werkhandschoenen, warme kledij, gesloten schoeisel (of laarzen)

Einde voorzien omstreeks 12 u met een heerlijk **gratis drankje !!!!**

Resultaat van een zwerfvuilactie
Foto: Frank Van de Craen

Donderdag 17 november om 20 u

Open bestuursvergadering

Welkom in Cultuurcafé Moretus, Berkenrodelei, Hoboken

Zaterdag 19 november om 9 u

Dag van de Natuur – Grote natuurbeheerday in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere 0478/33 24 27 of Wim Mertens 03/216 93 62

Picknick: graag aanmelden!!! bij Ria Thys, 0476/33 79 36, ria.thys@telenet.be

Dit weekend organiseert Natuurpunt de "Dag van de Natuur". De natuurvereniging nodigt iedereen uit om te komen meewerken in de gezonde buitenlucht. Zo kunnen duizenden vrijwillige werkkrachten zich fysiek helemaal uitleven in de buitenlucht en het groen, de lokale natuur beter leren kennen en tegelijkertijd mensen uit de buurt leren kennen.

Ook in onze Hobokense Polder kan iedereen de handen uit de mouwen steken. **Wij hebben gekozen voor zaterdag 19 november voor een grote werkdag in ons mooie natuurgebied.**

De ontwikkeling van een mooi en waardevol stuk natuur vergt veel werk: snoeien, knotten, plaggen, riet maaien, paden of omheiningen herstellen, nieuwe bomen of struiken

aanplanten...

De Dag van de Natuur is het uitgelezen moment om kennis te maken met onze vrijwilligers en hun werk. Ze staan klaar om uitleg te geven en vragen te beantwoorden. En we kunnen die dag allicht rekenen op de flinke medewerking van de Wemels (kinderen met ADHD) en hun begeleiders.

Natuurbeheer met o.a. de Wemels. Danny geeft de nodige info.

Foto: Luk Smets

Praktisch:

Afspraakplaats Schroeilaan aan het startbord van de wandelingen. Hier slaan we ons tentenkampement op. Meebrengen: warme kledij, stevige

schoenen. **Wij zorgen voor gratis eten en drinken maar laat wel even een seintje of je een halve of een hele dag komt werken. Dit in functie van de catering.**

Einde is voorzien rond 15.30 u.

Zaterdag 26 november om 18 u

Lichtjesticht in de Hobokense Polder: Voor jong en oud(er)

Leiding: Stan Van Damme en Sylvia Van den Broeck

Hallo grote en vooral kleine Polderbezoekers,

Op zaterdag 26 november plannen we een lichtjeswandeling van een goed uur in de Hobokense Polder. Het is dan al vroeg donker en dan is het leuk wandelen met een lichtje.

Hoe maak je dat (met hulp van mama of papa)?

- ✓ je gebruikt een leeg bokaaltje van confituur of mayonaise
- ✓ je bekleeft het met gekleurd papier of beschildert het
- ✓ je wikkelt een ijzerdraad rond het randje en maakt het vast aan een stokje.

- ✓ je steekt een theelichtje in het potje

Praktisch:

We vertrekken om 18 u aan Taverne 'De Schorren', Gras-polderlaan 32 te Hoboken. Als we terug aankomen, drinken we een warme chocolademelk. Wie weet is er ook een spannend verhaal van de boskabouter. Mama's en papa's mogen natuurlijk ook mee. Deelnameprijs: 1 euro per persoon (ter plekke te betalen)

Wie meedoet, laat het weten **voor 24 november** aan: **Stan Van**

Damme, 03/828 84 50 of via mail: **stan.vandamme@skynet.be**

Zondag 27 november om 13 u

Natuurwandeling in het Haachts Broek

Leiding: Jan Eulaers 0495/52 77 31, jan.eulaers@icloud.com

Gids: René Verdonck

Vandaag maken we kennis met een uniek natuurgebied, gelegen in de groene gordel tussen Aarschot en

Mechelen: het HAACHTS BROEK. Deze broekvelden werden in de jaren '50 en '60 van vorige eeuw

omgevormd tot een vrij eentonig populierenbos. Sinds Natuurpunt het gebied in

beheer heeft, werd het een lappen-deken van grasland, akkers, moeras en bos. Aldus ontstond er terug een waardevolle zone met gevarieerde flora en fauna.

Praktisch:

We verzamelen op de parking van zwembad Sorgvliedt, Krijgsbaan, Hoboken en spreken daar af voor kostendelend samenrijden (0,07 euro

p.p./km).

Je kan ook rechtstreeks naar het vertrekpunt van de wandeling rijden. Je wordt dan verwacht om 14 u op de parking van Sporthal Den Dijk, Dijkstraat, Haacht-Wespelaar.

Einde ca 17.30 u. Laarzen zijn aangewezen!!! Niet geschikt voor kinderwagens of rolstoelen.

Zondag 4 december om 8.30 u

Daguitstap Saefthinghe

Leiding: Wim Mertens, 0499 58 99 16

Ditmaal gaan we Saefthinghe van binnenuit beleven. Vogelexcursies doen het Verdrongen Land regelmatig aan. Meestal wordt dan vanop de dijk of een ander uitkijkpunt dit prachtige getijdegebied overschouwd. Zo krijg je al een idee van de weidsheid van dit 3500 ha grote brakwaterschor, het grootste van zijn soort in Europa. Dat laatste besef je pas echt als je zelf door de krekken gaat ploeteren en onder het gesnater van ganzen, de roep van wulpen en het toezien oog van de kiekendieven uiteindelijk de Schelde weet te bereiken.

Het gebied bestaat uit een wirwar van kleine en grote krekken en slikken waarlangs het brakke Scheldewater - hier mengt het zoete rivierwater zich met het zoute zeewater - tweemaal per dag binnenstroomt. Daartussen liggen de begroeide schorren die enkel bij springtij overstromen. Het Verdrongen Land van Saefthinghe is een belangrijk overwinteringsgebied voor ganzen, eenden en roofvogels, waarvan we er zeker heel wat te zien zullen krijgen. De ervaren gids van de Stichting "Het Zeeuws Landschap" zal ons tijdens het modderfestijn ook inwijden in de boeiende geschiedenis van dit unieke natuurgebied.

Na de excursie kan je het bezoekerscentrum in Emmadorp verkennen en als er nog wat tijd overblijft bezoeken we op de terugweg naar Antwerpen nog een of ander natuurgebied.

Praktisch:

- Vertrek om 8.30 u aan 't Spant, Boomsesteenweg 335 te Wilrijk
- Einde in Wilrijk rond 18 u
- Kostendelend rijden (0,07 euro/km)
- Deelnameprijs: 7 euro per persoon (voor geleide wandeling) te **storten op rek.nr. BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder** met vermelding "Saefthinghe".
- Verplicht inschrijven bij Wim Mertens
- Maximaal aantal deelnemers: 30 (datum van betaling telt als inschrijving!).
- Meebrengen: picknick, verrekijker, goed passende hoge laarzen (als ze te groot zijn blijven ze gega-

randeerd in de modder steken), waterdichte en warme kledij die tegen een kladd modder kan, droge kledij om na de excursie om te kleden.

- Belangrijk: Een goede fysieke conditie is noodzakelijk, want we maken een minstens drie uur durende tocht door zwaar terrein. Kinderen onder de 10 jaar, zwangere vrouwen, hartpatiënten en mensen met andere fysieke beperkingen mogen van Stichting "Het Zeeuws Landschap" niet deelnemen.

Donderdag 15 december om 20 u

Open bestuursvergadering

Welkom in Cultuurcafé Moretus, Berkenrodelei, Hoboken

Zaterdag 17 december om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere, 0478/33 24 27, jonckheeredesmedt@gmail.com of Wim Mertens, 03/216 93 62 - wim.a.mertens@skynet.be

Meer info: zie 16 oktober

Zondag 18 december om 8 u

Ganzentocht naar het Meetjesland en de Oostkustpolders

Gids en leiding: Rudy Van Cleuvenbergen - 03/ 464 05 57 ('s avonds) of rudy.vancleuvenbergen@skynet.be - Wim Roelant - 0477/340721 of roelantwim@gmail.com

Elk jaar weer komen tienduizenden ganzen overwinteren in de Vlaamse polders. Vandaag bezoeken we enkele traditionele pleisterplaatsen; welke precies hangt deels af van de voorbereiding en de recente waarnemingen. Hoewel we focussen op ganzen, zullen we daarbij uiteraard de andere vogels niet uit het oog verliezen.

In de voormiddag bezoeken we het Meetjesland. Vandaag is dit vooral een landbouwgebied, maar de talrijke krekken getuigen nog steeds van de invloed van de zee; sommige ervan zijn echte natuurparels. In deze polders overwinteren duizenden kolganzen en grauwe ganzen, honder-

den Toendrarietganzen en vaak ook tientallen kleine zwanen. Slechtvalk, blauwe kiekendief en smelleken zijn typische overwinterende roofvogels. Na de middagpauze gaan we in de omgeving van Klemskerke-Vlissingem op zoek naar de kleine rietganzen. Voor deze soort zijn de Oostkustpolders dé overwinteringsplek bij uitstek in Vlaanderen. Rond midden december bereiken ze er hun maximale aantal; vaak volgt reeds begin januari een snelle terugtrek richting Denemarken.

Mogelijk ronden we af met een korte wandeling in de Uitkerkse polder, waar we in de schemering misschien nog kunnen genieten van een velduil

of wat slaaptrek. Kom meegenieten van de 'vriezegansen' en hun leefwereld - ook voor minder ervaren vogelkijkers is dit een prima gelegenheid om de verschillende soorten beter te leren kennen !

Praktisch:

Vertrek met eigen wagens (kostendelend) om 8 u aan 't Spant, Boomsesteenweg 333 te Wilrijk. Tegen het donker aan keren we huiswaarts om omstreeks 18.15 u terug in Wilrijk aan te komen. Meebrengen: verrekijker, telescoop, vogelgids, ev. foto toestel, lunchpakket (drank is 's middags verkrijgbaar). Bij droog weer volstaan stevige wandelschoenen.

Zondag 8 januari om 14 u

Polderborrelwandeling: onze klassieker !!!

Noteer nu alvast in uw splinternieuwe kalender/agenda !!!

Behaag...natuurlijk brengt leven in onze tuinen...

Behaag...natuurlijk is ondertussen 23 jaar oud en nog steeds springlevend. Onze campagne, waarbij we het aanplanten van streekeigen bomen en struiken promoten, heeft zonder twijfel enorm veel leven in duizenden tuinen gebracht. In grote en kleine tuinen, tuinen waar winterkoningen, merels en heggenmussen zich thuis voelen.

Natuurpunt blijft zorgen voor de coördinatie van Behaag natuurlijk, maakt contacten en afspraken met de boomkweker en zorgt voor het plaatsen van de bestellingen. De deelnemende gemeenten zorgen voor de promotie, registratie van de bestellingen en het ter beschikking stellen van een lokaal voor het samenstellen van de plantpakketten.

Die pakketten worden samengesteld door vrijwilligers van Natuurpunt, leden van milieuraden, en soms door groenarbeiders van de gemeente. Aanvankelijk was het aanbod van Behaag natuurlijk beperkt tot pakketten bestaande uit gemengde hagen en houtkanten. Daar kwam langzaam verandering in, het aanbod werd

uitgebreid met pakketten bestaande uit één plantensoort, knotwilgpoten, klimplanten en telkens ook de boom of bomen van het jaar.

Dit jaar wordt de lijsterbes gepromoot als één van de bomen van het jaar. Mits er wat ruimte is, verdient deze boom een ereplaats in elke tuin. Tijdens het voorjaar zijn de roomwitte bloemen in trek bij vele insecten, terwijl de boom tijdens de nazomer talrijke trossen met oranje bessen draagt.

Behaag...natuurlijk wordt momenteel gepromoot in de info-krantjes van de 27 deelnemende gemeenten.

Tot vrijdag 21 oktober kan men een bestelling plaatsen. De bedeling van het plantgoed heeft plaats op zaterdag 26 november.

**Website Behaag..natuurlijk: www.natuurpunt.be/behag
Voor Antwerpen: zie de website van het Ecohuis:
<http://bit.ly/behagantwerpen>**

Bloesem en bessen van de lijsterbes

Wandel- en fietsweekend Schouwen - Duiveland ... net iets anders! Vrijdag 19 mei – zondag 21 mei 2017

Als Natuurpunters kennen we Schouwen-Duiveland als een waar vogelparadijs. Uiteraard zullen we tijdens ons driedaags verblijf zeker aandacht hebben voor de vogels in de Prunjepolder, op slikken en schorren, van op het Noordzeestrand, ... maar we verkennen ook de duinen, het strand met al zijn schatten, het binnenland met enkele mooie bossen en we nemen ook de tijd voor een cultureel uurtje in het prachtige Zierikzee.

Vrijdag en zondag zullen we vooral wandelen. Zaterdag gaan we fietsen met eigen of gehuurde fiets. We verblijven in een prachtig hotel, 't Klokje in Renesse, waar we twee nachten vertoeven en ook tweemaal het avondmaal nuttigen. Leuk detail: in het hotel is een zwembad voor wie 's morgens of 's avonds een frisse duik wil nemen.

We reserveerden 9 hele mooie standaardkamers voor 2 personen en 3 iets grotere luxekamers eveneens voor 2 personen (opleg van 15 euro p/p). Dus 24 leden kunnen mee!

We vertrekken vrijdagmorgen 19 mei

omstreeks 8u30 op basis van kostendelend samenrijden (7 eurocent/km/persoon) en spreken af in Schouwen-Duiveland om 10 uur op een nog te melden plek. We sluiten het weekend af op zondag rond 17 uur ter plekke. De deelnemers krijgen concrete details ongeveer een maand voor vertrek.

Prijs: 195 euro per persoon op standaard tweepersoonskamer, 210 euro op luxekamer. Hierin is begrepen: 2 overnachtingen, 2x ontbijt, 2x avondmaal, 2 middagmalen, volledig programma, plaatselijke gids, culturele verrassing, ...

Niet inbegrepen: vervoer, picknick

Hotel 't Klokje in Renesse

voor de eerste dag, drank bij middagmaal en avondmaal, eventueel fietshuur (ca 8,5 €, tandem 17,50 €)

Inschrijven door storting van een voorschot van 70 euro per persoon voor een standaardkamer of 80 euro, indien je opteert voor een luxekamer, op rekening BE07 5230 8080 0166 van Natuurpunt Aartselaar met als mededeling "Weekend Schouwen". Meer info: Luk en Ria Smets-Thys, 03 289 73 66, luk.smets@telenet.be

Uitkijktoren in de Prunjepolder

Het pittoreske Zierikzee

Wat gebeurt er in de Polder?

Wim Mertens en Peter Van Elsacker - Foto's: Wim Mertens, André Van Langenhove, Luc Van Schoor

loop van mei en juni een eerste van minstens drie maaibeurten. Hierbij kregen ze de gewaardeerde hulp van de klassen van Leereexpert (van A. De Leyweg 14). Deze klassen zijn zo enthousiast dat zelfs een panne van hun bus hen er niet van weerhield te komen helpen. In juli werd dit werk onder bij wijlen extreme weersomstandigheden (stortregen, tropische temperaturen...) verder gezet. Ter voorbereiding van plagwerken aan het Broekskot verwijderde de terreinploeg van Natuur- en Landschapszorg het wilgenstruweel op de noordoostelijke oever. Of we de geplande plagwerken kunnen uitvoeren is door de hoge waterpeilen nog onzeker, misschien moeten we het nog eens een jaartje uitstellen.

Wandelpaden + kijkwand

De vrijwilligers zetten zich de voorbije maanden ook sterk in voor het herstel en onderhoud van de wandelpaden. De oude spoorweg, de verbindingsweg ter hoogte van de nieuwe kijkwand en meerdere modderige plekken elders op de wandelpaden werden verstevigd en opgehoogd met boskiezel. De Goudklompen verwijderden opschietende elzen en wilgen die het vlonderpad dreigden te overwoekeren. Danny spendeerde vele zomeravonden op zijn zitmaaier om de vegetatie in het

Beheer

De bijzonder natte maanden juni en juli stuurden de beheerplanning danig in de war. De meeste hooilanden die eind juni of in de loop van juli moesten worden gemaaid, stonden nog plas dras of waren onbereikbaar. Noodgedwongen werd de eerste maaibeurt uitgesteld tot eind juli of augustus.

Sommige hooilanden zullen dit jaar zelfs maar één maaibeurt krijgen. Uit onderzoek weten we dat twee maaibeurten noodzakelijk zijn om de bodem voldoende schraal te houden. Door de luchtvervuiling in onze streken valt heel wat stikstof uit de lucht, dit wordt stikstofdepositie genoemd. Andere voedingsstoffen (fosfor en kalium) zijn in de bodems van de Hobokense Polder voldoende aanwezig. Zonder beheer profiteren snelgroeiende planten, veelal grassen, het meeste van al deze voedingsstoffen. Door hun snelle groei onderscheppen zij al het zonlicht en zo dringen ze de minder krachtige planten weg. Door te maaien met afvoer van maaisel zetten we de vegetatie jaarlijks tweemaal kort waardoor ook minder snel groeiende planten voldoende licht krijgen. Bovendien wordt met elke maaibeurt stikstof afgevoerd waardoor de bodem voldoende voedselarm blijft. Dat een tweede maaibeurt uitzonderlijk eens niet kan doorgaan, is niet zo heel

erg. Het heeft zelfs als voordeel dat ook later bloeiende plantensoorten eens tot zaadzetting kunnen komen. De ontdekking van de zeldzame paddenrus in één van de hooilanden (zie ook verslag waarnemingen elders in dit nummer) bewijst dat we die laat bloeiende soorten soms zelfs over het hoofd zien.

Terwijl de terreinploeg van Natuur- en Landschapszorg om te kunnen maaien wachtte op lagere waterpeilen, concentreerden de Goudklompen zich op de bestrijding van Japanse duizendknoop. De vele duizendknoopharden ondergingen in de

midden van de paden te kortwieken. De aanpalende vegetatie werd door Goudklompen en de weekendbeheerploeg gehooïd met behulp van maaibalk en bosmaaier. Zo creëren en behouden we attractieve bloemrijke stroken langsheen de wandelpaden. Om hier echt van te kunnen genieten, hebben we een nieuwe zitbank geplaatst ongeveer halweg de rode wandeling aan de rand van

Bijenorchis in de Polder

De nieuwe zitbanken aan de trektelpost

een bloemrijk grasland. Na het aanbrengen van de laatste stalen platen met daarop bevestigde informatieborden aan de achterzijde is de nieuwe kijkwand nu helemaal afgewerkt. Je hebt er echt een prachtig zicht over het Broekskot. Na uitvoering van de plagwerken zal je ook de achterzijde van de plas terug kunnen bewonderen. Het district Hoboken plaatste zeven nieuwe zitbanken op de Scheldedijk waarvan twee ter hoogte van de trektelpost. Eindelijk een beetje comfort voor de tellers.

Begrazing

Het voorbije half jaar stonden er geen paarden meer in de Ho-

bokense Polder. De vijftien runderen werden in juni en juli enkele weken vastgezet in de kleine deelrasters om daar de Japanse duizendknoop in te tomen.

De afwezigheid van de paarden en de tijdelijke afwezigheid van de runderen veroorzaakten in het centrale deel van het begrazingsblok een ware explosie aan bloemen. Zo werd er dit jaar een record aantal bijenorchissen gevonden en ook de bosorchis bloeide er behoorlijk uitbundig. Nu, in de nazomer, ziet het er allemaal wat ruiger uit dan vorige jaren. De grasmat is minder kort. Runderen grazen namelijk door hun lange tong rond planten te slaan en deze af te trekken terwijl paarden het gras veel korter tegen de grond met hun tanden kunnen afbijten.

Walk For Health

Zondag 13 november

Zo vanzelfsprekend 'Santé!' voor ons klinkt, zo onbereikbaar is een goede gezondheid voor 1,3 miljard mensen op deze wereld.

Daarom voert 11.11.11 dit jaar campagne voor goede gezondheidszorg voor iedereen.

Jij kan deze campagne steunen door deel te nemen aan de 'gezondheids-wandeling' van 11.11.11-Hoboken en wandelclub FAST (Fort 8 Stappers). Je kan kiezen tussen een wandeling van 5 of 10 km rond Fort 8 in Hoboken.

Vertrek- en aankomst: tussen 14 u

en 17 u aan het Clublokaal HAKI in het binnenfort, naast de sportschuur.

Hoe kan je steunen?

Je vraagt aan zoveel mogelijk vrienden, burens, familieleden, collega's om je te sponsoren per gewandelde kilometer ten voordele van 11.11.11.

Per persoon noteer je het gesponsorde bedrag op de sponsorkaart.

Die sponsorkaart kan je downloaden via www.11.be/sante en dubbelzijdig afdrukken.

Info en contact: Joris Verstraeten
(joris.verstraeten@ibz.fgov.be - 0474 73 03 44)

met
wandel-
kaart

Hobokense Polder

natuurpunt
Hobokense Polder

www.hobokensepolder.be
info@hobokensepolder.be

De Hobokense Polder

Tussen de Schelde, Hoboken en de industrie van Blue Gate (voorheen Petroleum Zuid) ligt de Hobokense Polder: met zijn 170 ha de grootste brok natuur in de stad Antwerpen. De natuur kreeg hier vrij spel en er ontstond een waardevol en prachtig natuurgebied, met een grote verscheidenheid aan landschappen en een enorme rijkdom aan plantensoorten.

Ode aan de polders

Waar de Hobokense Polder zich vandaag uitstrekt, overspoelde het water van de Schelde in een ver verleden dagelijks de buitendijkse slikken.

Door de eeuwen heen werden die gronden stelselmatig ingepolderd voor gebruik als weide en akkerland. Dit typische kleinschalige polderlandschap verdween in de twintigste eeuw.

Eerst palmde de industrie grote stukken van de Hobokense en Kielse polder in. Wat restte aan poldergronden, werd in de jaren zestig opgehoogd met afval en grond die vrijkwam bij de aanleg van de Antwerpse Ring en de Kennedytunnel.

Hoewel het aanvankelijk de bedoeling was er een woon- en KMO-zone aan te leggen, kwam alleen de zogenaamde Polderstad er uit de steigers.

Op het overblijvende stuk kreeg de natuur vrij spel en ontstond mettertijd een uiterst waardevol en prachtig natuurgebied.

Boeiend en bloeiend lappendeken

Ruim dertig jaar na de eerste ophogingen valt de verscheidenheid aan landschappen in de voormalige polder op. Zo ontstonden op de lager gelegen delen ondiepe plassen met rietkragen, moerassen en wilgenbroekbossen.

Op de hoger gelegen delen verschenen graslanden, ruigten, wilgenstruwelen en jonge eikenbossen. Stuk voor stuk spontaan tot stand gekomen natuur.

Leuk voor kinderen

Wens je in gezinsverband een wandeling te maken in de Hobokense Polder? Dat kan op elk moment van het jaar. De Hobokense Polder toont in elk seizoen zijn natuurlijke schatten. Je kan met je kind(eren) tussen 4 en 10 jaar gratis een Natuurpunt-doe-rugzakje ontlend. En dan ga je met Whoppie de natuur van de Hobokense Polder verder ontdekken. Reken op ongeveer 3,5 km en 2 uur.

De doe-wandeling vertrekt in Taverne De Schorren, Graspolderlaan 32 Hoboken, van dinsdag tot en met zondag vanaf 11 u. Je kan daar een

Natuurpuntrugzakje afhalen met het nodige materiaal (verrekijker, kompas, loep, opdrachten, ...).

Uitlenen is gratis, je betaalt wel een waarborg van 20 euro.

Een verscheidenheid die ook een onverwacht grote rijkdom aan plantensoorten oplevert. Inmiddels groeien er meer dan 500 planten en maar liefst 360 verschillende paddenstoelen met tot de verbeelding sprekende namen als plooirookje of brandnetelvulkaantje.

Natuuroase

Het mag allerminst verbazen dat ook tal van dieren zich thuis voelen in dit waardevolle natuurgebied. Vos, ree en steenmarter genieten van de rust in struwelen en moerassen. De aanwezigheid van heel wat plassen en sloten zorgt voor een grote rijkdom aan amfibieën zoals groene en bruine kikker, gewone pad, kleine en alpenwatersalamander.

Grote zilverreiger vliegt over de trektelepost van vogelwerkgroep ARDEA op de Scheldedijk

Dankzij de ligging aan de Schelde komen trekvogels er op krachten. Een zestigtal vogelsoorten broeden er, waaronder vele eenden, waterral, ijsvogel en blauwborst. Ook ontelbare insecten en andere kleine diertjes vliegen, zwemmen en kruipen hier rond. Wel driehonderd soorten nachtvlinders en zelfs een vlieg, die nog nergens anders werd gevonden, kreeg de toepasselijke naam Pseudonapomyza hobokensis.

Tuin van de stad

Gelegen in een stedelijke omgeving vervult de Hobokense Polder een functie als groene long en tuin voor de stad. Dankzij de beheeroverkomst met de stad Antwerpen kon Natuurpunt de Hobokense Polder verder uitbouwen tot een gebied waar iedereen welkom is.

Natuurbeheer

Onze Goudklompjes aan het werk

Welkom wandelaars

Vlonderpad

In 2014 werden grote plakken Japanse duizendknoop uitgegraven tot op het grondwaterniveau. Daardoor ontstond een moerassig biotoop. Een vlonderpad voorkomt natte voeten.

Kijkwanden

Drie kijkwanden brengen de bezoekers dicht bij de watervogels zonder deze te storen. Hou je stil en geniet van dodaars, reigers en eenden. Met wat geduld merk je misschien een ijsvogel. Op het einde van de zomer pleisteren hier ook trekkende lepelaars.

De natuur rekt op een groep vrijwilligers en professionele medewerkers van Natuurpunt die het gebied beheren. In het grootste deel van de Hobokense Polder mag de natuur haar gang gaan. Dit is vooral waar je bos en struweel vindt. De gras- en rietlanden worden wel beheerd om te vermijden dat alles evolueert naar bos.

Om bloemrijke graslanden in stand te houden is het noodzakelijk om jaarlijks na de bloeitijd te maaien en het maaisel af te voeren. Dit resulteert in een schralere bodem en een open vegetatie, waarin snelgroeiende plantensoorten niet kunnen overheersen en waarin ook minder sterke planten een kans krijgen. In het maaiseizoen zitten de graslanden echter vol met eitjes, larven en poppen van allerlei insecten. Daarom maaien we in de Hobokense Polder nooit het volledige grasland. De ongemaaide zones dienen als vlucht- en overlevingsplek. Vanuit deze zones kunnen de insecten nadien het hooiland opnieuw koloniseren.

Galloways

In vroegere tijden vormden grote en kleine grazers het landschap. Vele van deze wilde grazers zijn in onze streken echter uitgestorven. Ter vervanging worden nu runderrassen uitgezet die nauw verwant zijn aan hun wilde

voorouders. De Galloway is een rund met veel primitieve kenmerken. Het is een sociaal dier dat in kuddeverband leeft en in kleine groepjes kan losgelaten worden in natuurgebieden. Het is zeer goed aangepast aan het leven buiten en vraagt weinig

zorg. Zo heeft het geen hulp nodig bij het kalveren, dient het niet gemolken te worden en vindt het voldoende voedsel, waardoor bijvoederen niet noodzakelijk is. Doordat het niet enkel grassen eet en sommige delen meer of minder begraast, neemt de diversiteit van het landschap toe. Zijn vriendelijk en rustig karakter is ideaal in natuurgebieden met een hoog bezoekersaantal. Je komt ze ongetwijfeld tegen tijdens je wandeling, want ze mogen vrij rondlopen in het begrazingsblok.

Orchideeën

Opvallend in een bloemrijk grasland zijn de bloeiende orchideeën. Vele soorten zijn in de twintigste eeuw achteruitgegaan. Waar eertijds vele graslanden in mei en juni gekleurd waren door orchideeën, zijn ze nu vaak beperkt tot natuurgebieden. Een soort die in de graslanden van de Hobokense Polder voorkomt is de bosorchis. De bosorchis bloeit van eind mei tot een heel eind in juni. De rozetten met gevlekte bladeren kun je al vroeger op het jaar vinden. In de late lente kan je langs het wandelpad ook de grote kever-, de brede wespenorchis en misschien wel de zeldzamere bijenorchis tussen het gras ontdekken.

Sint-Jansvlinder op bosorchis

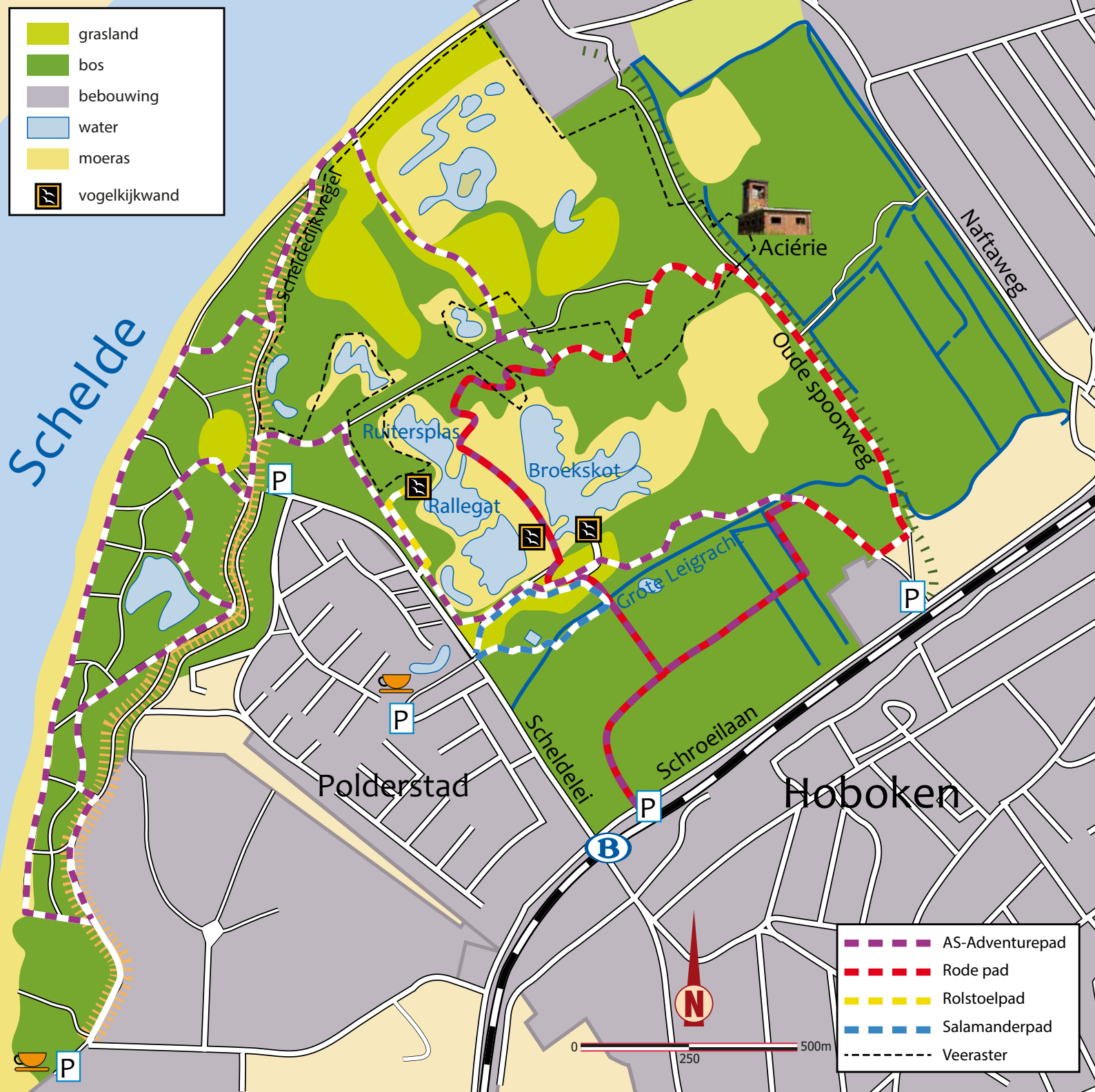
Vissen

Op het Broekskot worden af en toe vissen uitgezet. Blankvoorn, rietvoorn en zeelt overleven in de vaak moeilijke omstandigheden van stilstaand water. Jonge snoekjes worden uitgezet om een gezonde balans te krijgen in de vispopulatie. De snoek is een roofvis die voornamelijk andere vissen eet, maar ook wel grote insecten, amfibieën en kreeftachtigen lust. Zelfs jonge watervogels worden van onderen belaagd en ook de eigen jongen zijn niet veilig. De voorkeur van de snoek gaat echter uit naar vis. Ze jagen vooral op zieke en verzwakte exemplaren, die zijn makkelijker te vangen.

Foto's van Guy Borremans, Marnix Lefranc, Pierre Nowosad, Luk Smets en André Van Langenhove

Verantw.uitg.: Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar

Start:

Infobord langs de Schroeiilaan, 2660 Hoboken, slechts 150 m van NMBS-station Hoboken-Polder. Ruime parkeerplaats.

Afstand:

- 3,5 km, rode wandeling
- 7,5 km, AS-Adventure-natuurwandeling (paars op de kaart)
- 1 km, Salamanderpad (blauw op de kaart)

Toegankelijkheid:

Stevige stapschoenen of laarzen zijn aanbevolen, Geschikt voor kinderwagens met grote wielen. Aangelijnde honden zijn overal welkom.

Personen met een handicap:

Een deel van de wandelroutes is toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Het kijkpunt aan het Rallegat is vanaf de Scheldelei bereikbaar voor personen in een rolstoel, via de gele wandeling (600 m).

Onthaal:

Taverne De Schorren (uitlenen gezinsrugzak), Graspolderlaan 32, 2660 Hoboken, 03-828 49 96, 0496-23 57 60.

Openbaar vervoer:

- NMBS: station Hoboken-Polder, op 150 meter van de start. Tijdens het weekend stoppen er geen treinen

- De Lijn: tram 1, 2 en 4 halte Hoboken Kioskplaats, op 700 meter van de start en bussen 13, 140 en 141 halte Hoboken Polderstad, op 200 meter van de start

Uw steun voor dit project:

IBAN= BE56 2930 2120 7588, met mededeling "Gift project 7742, Hobokense Polder"

Contact:

Danny Jonckheere, 0478 33 24 27
 info@hobokensepolder.be
 www.hobokensepolder.be

Wandeling met natuurgids:

wandelingen@hobokensepolder.be

Wandeling van het Jaar 2016 Feestelijke wandeling op zondag 6 november

Jaarlijks organiseert de provincie Antwerpen een wedstrijd "Wandeling van het Jaar". Dit jaar benaderde Natuurpunt ons om de wandeling door de Hobokense Polder in te dienen als kandidaat. Uiteraard gingen we daar dadelijk mee akkoord. Ons natuurgebied positief onder de aandacht brengen is immers onze core business

Met het vlonderpad, de nieuwe kijkwand, de Galloways en het volgehouden onderhoud van de wandelwegen biedt onze Hobokense Polder een prachtig wandelgebied.

De provincie heeft 5 van de aangebrachte wandelingen genomineerd. Dit waren:

- Hobokense Polderwandeling in Antwerpen van Natuurpunt vzw
- Natuurwandelpad in Arendonk van Toerisme Arendonk vzw
- Buntpad in Dessel van natuurvereniging Den Bunt vzw
- Langs verloren smokkelsporen' in Hoogstraten van KVVV Hoogstraten
- 'De grens van Veerle' in Laakdal van VLM de Merode

Iedereen kon stemmen via de website op www.wandelingvanhetjaar.be.

Natuurpunt en Natuurpunt Hobokense Polder startten een campagne. Via Polder.blad, Polder.flits, website, Facebook en de nationale kanalen werden onze leden en sympathisanten opgeroepen hun stem uit te brengen. De stad Antwerpen maakte zelfs een promotiefilmje met onze voorzitter Danny.

Begin juni kregen we goed nieuws. De wandeling Hobokense Polder stond op nummer 1 in het lijstje van 5 genomineerde wandelingen. Begin augustus kregen we de melding dat het een

nek-aan-nek-race was.

Op 15 augustus viel het verdict. De Hobokense Polderwandeling haalde het!!!

Het persbericht van de provincie noemt ons natuurgebied een onbekende parel. "Tijdens de Hobokense Polderwandeling knipper je af en toe met de ogen. Ja, dit is Antwerpen! In een Scheldebocht vlak bij de stad vind je een heerlijke brok groen. Natuurpunt laat er de natuur zo veel mogelijk haar gang gaan. Dat resulteert in een gevarieerd landschap - van grasland over moeras tot bos - en maar liefst 500 verschillende planten. Een vlonderpad helpt je om natte stroken te overbruggen. Kikkers en salamanders stoeien in het water. Een reiger staat roerloos tussen het riet. De grazende Gallowayrunderen maken het plaatje compleet. Kortom, een plek waar je spontaan tot rust komt."

Toerisme Provincie Antwerpen zet het winnende traject een jaar lang in de kijker.

Dank aan al onze leden en sympathisanten voor hun stem! Het was spannend tot het einde. Maar ook dank aan onze terreinploeg. Dankzij

De blijdschap en trots om de eervolle titel "Wandeling van het Jaar" willen we ook met jou delen.

Als dank voor je stem bewandelen we de volledige "winnende" wandeling in onze Polder op **zondag 6 november. We verzamelen om 14 u** aan het toegangsbord op de Schroeilaan, waar trouwens tegen die datum een mooi informatief bord de Wandeling van het Jaar aan alle voorbijgangers zal aanprijzen.

Op deze wandeling zal ook **provinciaal député, dhr. Bruno Peeters**, ons vergezellen.

Voorzie warme kledij, aangepast schoeisel, een verrekijker ... het wordt een pittige wandeling van 7,5 km. Einde omstreeks 17 u.

Allen welkom!

Meer info: Danny Jonckheere, 0478/33 24 27

hen is de Hobokense Polder de wandeling en dus de prijs waard!

Alle info, promotiefilm, persbericht en persreacties kan je vinden op onze website: www.hobokensepolder.be/fotogalerij/video/Wandelingvanhetjaar2016.html

Waarnemingen van 1/6/2016 t.e.m. 31/8/2016

Marnix Lefranc

In onderstaand artikel worden waarnemingen besproken van 1/6/2016 t.e.m. 31/8/2016 binnen het gebied van de Natuurpuntafdeling Hobokense Polder. Behalve de vogelwaarnemingen worden alle overige waarnemingen hier in beschouwing genomen. We noteren in totaal 2105 waarnemingen als volgt verdeeld: planten (1083), mossen/korstmosses (1), zwammen (32), amfibieën (4), vissen (1), zoogdieren (32) en tot slot nog de invertebraten (952).

Volgende vlindersoorten werden waargenomen: **atalanta** (BB, DJ, GB, JvDv, LS, MW, PB, RV, TM, TDB, TVB en WM), **bont zandoogje** (BM, BB, JP, JvDv, LS, ML, MW, PB, PV, RV, TM, TVB en WM), **boomblauwtje** (BM, LS, ML, MW, PB, PV, RV, TVB en WM), **bruin blauwtje** (LS, TVB en WM), **bruin zandoogje** (BM, BB, CV, LSCH, LS, ML, MW,

PB, PV, RV, TM, TVB en WM), **ci-troenvlinder** (BM, BB, DJ, JvDv, LS, MW, PB en TM), **dagpauwoog** (BM, JvDv, LS, MW, TV en WM), **distelvlinder** (AS, BM, BB, JvDv, MW, TM en TVB), **eikenpage** (TVB), **gehakkelde aurelia** (CV, JP, LS, ML, MW, PB, RV, TM, TVB en WM), **groot dikkopje** (BM, JP, ML, PB, RV, TVB en WM), **groot koolwitje** (DJ, JvDv, RV en TM), **Icarusblauwtje** (AS, BM, CV, DJ, EM, KM, LS, PB, PV, TVB en WM), **klein geaderd witje** (BM, LS, PB, PV en TVB), **klein koolwitje** (BM, DJ, JvDv, ML, PB, RV en TDB), **kleine vos** (JP en JvDv), **kleine vuurvlinder** (ML), **landkaartje** (BM, GB, JP, LS, ML, PB, RV, TVB en WM), **oranje luzernevlinder** (CV), en **oranje zandoogje** (BM, CV, LS, MD, PB, PV, RV, TVB en WM).

Bij de nachtvlinders noteren we als meest bijzondere soorten: **gemsmot** (JP), **crème kijkgaatje** (JP), **appelmolboorder** (JP), **smeewortelstel-mot** (JP), **grijze populiervouwmot** (JP), **teunisbloempijlstaart** (TB) en **geelkopiepen-vouwmot** (KP).

Binnen de regio van onze afdeling werden maar liefst vier nieuwe soorten libellen waargenomen, nl. **gaffelwaterjuffer** (JP, ML, PB, RV, SVDB en WM), **bosbeekjuffer** (DJ en DVD), **weidebeekjuffer** (DJ, DVD en JP) en **zuidelijke keizerlibel** (WM).

Weidebeekjuffer werd waargenomen langs de Schroeilaan en aan de Hollebeek. Bosbeekjuffer werd enkel waargenomen

aan de Hollebeek, gaffelwaterjuffer en zuidelijke keizerlibel (WM) alleen in de Hobokense Polder. De overige libellenwaarnemingen zijn **azuurwaterjuffer** (BM, ML, PB en WM), **blauwe glazenmaker** (PB, PV en SVDB), **bloedrode heidelibel** (BM, CV, GB, JV, JP, ML, MW, PB, PV, RV, SVDB en WM), **bruine korenbout** (JV en CV), **bruine winterjuffer** (HV, PB, SVDB en WM), **bruinrode heidelibel** (CV en PB), **gewone oeverlibel** (JV, JP, ML, PB en WM), **gewone pantserjuffer** (JV, JP, ML, PB, SVDB en WM), **grote keizerlibel** (BM, GB, JV, JP, ML, PB, RV en WM), **grote rodoogjuffer** (JV, PB en WM), **houtpantsejuffer** (CV, JV, LD, ML, PB, PV, SVDB en WM), **kleine rodoogjuffer** (WM), **lantaarntje** (JV, ML, PB en WM), **paardenbijter** (FF), **platbuik** (BM, PB en RV), **viervlek** (ML, PB en WM), **vuurjuffer** (JV en PB), **vuurlibel** (ML en WM), **watersnuffel** (PB en WM) en **zwervende pantserjuffer** (BM, CV, JP, ML, PB, RV, SVDB en WM).

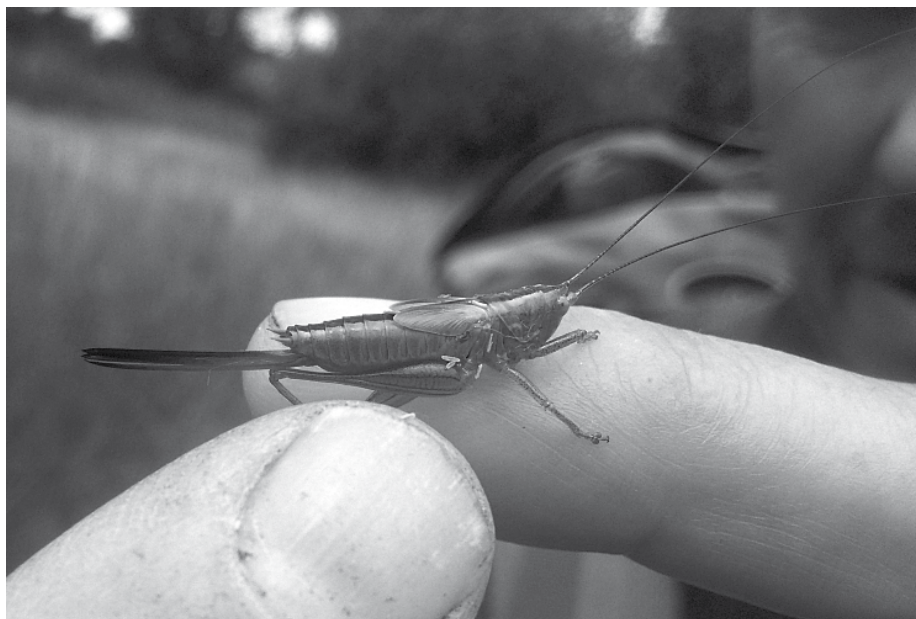
Volgende sprinkhanen werden waargenomen: **bramensprinkhaan** (PB en SVDB), **gewoon spitskopje** (SVDB), **grote groene sabelsprinkhaan** (AJ, ML en PB), **krasser** (WM) en **zuidelijk spitskopje** (JP en ML).

Voor het eerst werd er in de Hobokense Polder een **eekhoorn** waargenomen buiten het populierenbos, nl. op het einde van de Scheldelei (ML). De overige waarnemingen van eekhoorn waren in Hobokense Polder – populierenbos (BM) en in de buurt van het Nachtegalenpark (JL). Volgende zoogdieren werden ook nog waargenomen: **egel** (BM, JP en KM), **dwergvleermuis** (BM en ML), **konijn** (BM, PB en WW), **mol** (BM, DJ, ML en WW), **ree** (BM en ML), **steenmarter** (AVL, BM en DJ) en **vos** (BM).

Ruim de helft van de waarnemingen waren planten. In de Hobokense Polder werd een nieuwe plantensoort gevonden, nl. **paddenrus** (ML en WM). Enkele andere opmerkelijke

Gaffelwaterjuffer - Foto: Peter Bastiaensen

Zuidelijk spitskopje - Foto: Marnix Lefranc

Gestel (JvG), Jens D'Haeseleer (JD), Joachim Pintens (JP), Joelle Laes (JL), Johan Claessens (JC), John Van de Voorde (JVdV), Joris Elst (JE), karel gh (kgh), Klaas Debuschere (KD), Koen Maes (KM), Kris De Keersmaeker (KDK), Kris Peeters (KP), Lieve Duponcheel (LD), Louis Schramme (LSCH), Luk Smets (LS), Marnix Lefranc (ML), Mia Willekens (MW), Mathias D'haen (MD), Peter Bastiaensen (PB), Peter Hendrickx (PH), Peter Maas (PM), Pieter Vervloet (PV), Plantenwerkgroep Zuidrand (PWG-ZR), Robin Vermeylen (RV), Ronny Deckers (RD), Stef Lahaye (SL), Steven Van den Bussche (SVDB), Stijn Baeten (SB), Terry Coppens (TC), Thomas B. (TB), Thomas Moorthamer (TM), Tim De Blanck (TDB), Tim Vochten (TV), Toon Verbruggen (TVB), Walter Van Spaendonck (WVSD), Ward Tamsyn (WT), Wim Mertens (WM) en Wout Willems (WW).

soorten die werden waargenomen: **harig breukkruid** (EM), **eekhoorngras** (ML, RV), **fraai duizendguldenkruid** (EM), **rode ogentroost** (ML en WM), **rosse vossenstaart** (ML) en **waterpunge** (WM).

Borremans (GB), Hans Kinders (HK), Hans Vanhulle (HV), Henri Stappaerts (HS), Herwig Mees (HM), Jan Vanwynsberghe (JV), Jasper van

Om af te sluiten werden volgende zeldzame soorten ook nog waargenomen: **kroosmos** (ML), het **verdwaald meniezwammetje** (HS) en **vrouwenmantelmeeldauw** (TC).

Dwergvleermuis

Met dank aan alle waarnemers:

Achille Shretter (AS), André Van Langenhove (AVL), Annelies Jacobs (AJ), Bert Mertens (BM), Birgit Brunfaut (BB), christel v (CV), Danny Jonckheere (DJ), Dirk Vanderpe (DVD), Dries Mertens 5DM, Elie Coremans (EC), Erik Molenaar (EM), Frederik Fluyt (FF), Gerrit Assink (GA), Guy

Een dier in nood gevonden?

Probeer in geen geval het dier zelf te verzorgen, dus ook niet voederen of laten drinken. Plaats het dier in een goed geventileerde donkere doos en breng het naar het VOC.

Het VOC is elke dag open tussen 9 u en 17 u (ook weekend). Buiten

deze uren: laat het slachtoffer achter in het daarvoor voorziene huisje voor het opvangcentrum.

VOC Brasschaat-Kapellen - Holleweg 43, 2950 Kapellen - 0473 48 48 97 - voc.brasschaat-kapellen@vogelbescherming.be

VOC
Brasschaat-Kapellen

Opvangcentrum voor
Vogels en Wilde dieren

Vogelwaarnemingen – Regio Zuid Antwerpen mei - juli 2016

Luc Van Schoor - Vogelwerkgroep ARDEA

Dit rapport behandelt een selectie van de 102 waargenomen vogelsoorten.

In totaal werden tijdens deze periode in de ARDEA-regio 2160 waarnemingen ingevoerd door 114 waarnemers. Dit totaal is minder dan de helft van het aantal ingevoerde voorjaarswaarnemingen.

Deze keer was Marnix Lefranc koploper met 366 ingevoerde waarnemingen, gevolgd door Danny Jonckheere (178) en Tim Vochten (172).

Het aantal ingezonden waarnemingen in de regio hangt nauw samen met de inzet en tijdbesteding van de waarnemers. Sommige waarnemers gaan veel op "vogel"pad, en geven zowat al wat vliegt door op waarnemingen.be, ook zeer algemene soorten. Anderen sturen maar af en toe enkele gegevens door. De resultaten van de waarnemingen zijn daarenboven sterk afhankelijk van de vogelkennis van de waarnemers zelf. Wie herkent bv de roep van een voorbijvliegende boompieper of determineert een wijffe zomertaling, om maar enkele voorbeelden te noemen. Gedrevenheid en onderzanding zijn vaak de sleutelwoorden bij de determinatie van vogels. Voor beginnende vogelaars biedt ARDEA jaarlijks interessante cursussen aan. Als samensteller van deze 3-maandelijke vogelverslagen tracht ik

zoveel mogelijk onzekere waarnemingen uit te sluiten, wat soms tot delicate beslissingen leidt. Hoe dan ook: iedere waarnemer is verantwoordelijk voor haar of zijn ingezonden waarnemingen.

De vogelfoto's bij dit verslag werden genomen door fotografen uit het ARDEA werkingsgebied

Soortenbespreking:

Op 8 juni vloog rond 00u38 een roepende **kwartel** over Mortsel, net buiten het ARDEA werkingsgebied. Gedurende de laatste 10 jaar werden in onze regio uitsluitend waarnemingen in juni opgetekend. Het betrof telkens 1 roepende vogel die 's nachts (middernacht tot 2 u) overtrok.

We zetten deze waarnemingen even op een rijtje :

17/6/2009	Hove	SB
18/6/2009	Hove	WDR
18/6/2009	Edegem	MW
30/6/2009	Wilrijk	LVS
06/6/2010	Edegem	MW
03/6/2011	Hove	WDR

Mogelijk hebben vogels die ons in juni bereiken, al eerder op het jaar verder zuidelijk gebroed.

Sommige laat aankomende of doortrekkende kwartels kunnen bv jongen zijn die in hetzelfde voorjaar in Noord Afrika of in Spanje geboren zijn.

Soms wordt nog in augustus/september gebroed. In sommige jaren treden invasies op als gevolg van uitzonderlijk warme maanden april en mei in hun zuidelijke broedgebieden. Mogelijk heeft Vlaanderen nauwelijks een eigen kwartelpopulatie,

maar wordt het aantal vogels dat hier belandt in het voorjaar hoofdzakelijk bepaald door omstandigheden in hun winterverblijfplaats (tropisch Afrika) en hun broedplaatsen. (Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002)

We noteerden twee maal laat doortrekkende **ooievaars**.

26 juni 3 ex over Edegem (RB).

3 juli 3 ex over Hoboken (DJ)

Overvliegende **lepelaars** werden 3 x waargenomen langs de Schelde-Hobokense Polder en Petroleum Zuid.

5 juni 1 ex (BM)

7 juni 1 ex (HVL)

17 juli 4 ex (BM)

Het betrof ofwel eerstejaars vogels ofwel adulte vogels mogelijk afkomstig van de broedkolonie in de Verrebroekse plassen die in de Krui-beekse Polder, Hobokense Polder of Noordelijk Eiland-Wintam komen foerageren.

In mei werd 2x één doortrekkende **purperreiger** waargenomen over de Hobokense Polder.

1 mei, tijdens de laatste trektelling (LVS) - 28 mei (BM, ML, GB, DJ)

Grote zilverreiger was deze lente opvallend schaars, met slechts 1 waarneming.

4 juni 1 ex overvliegend Hobokense Polder (WM)

Tussen 12 mei en 15 juli werden 7 doortrekkende **wespendieven** ingegeven :

4 ex over Hove (JD)

1 ex over Hobokense Polder (GD)

1 ex over Mastvest/Antwerpen (GA)

1 ex over Fort V/Edegem (WVA)

Gezien de juli waarnemingen in Hove is het mogelijk dat een koppel wespendieven tot broeden kwam in het gebied Uilenbos-Domein Moretus.

Er werden 2 overvliegende **rode wouwen** binnen de ARDEA regio waargenomen: 1 ex op 19 mei grens Edegem/Mortsel (AV) - 1 ex op 15 juni over Hove (JD)

Wespendief - Foto: Julien Dua

Een **zwarte wouw** vloog westwaarts over de Schelde te Moretusburg/Hoboken op 12 juni (CC).

Slechtvalken waren vooral actief op en rond hun broedplaatsen bij Umicore/Hoboken (KDK) en de Christus Koningkerk/Antwerpen (LVS, JB). Op deze kerktoren werd dit jaar een mislukt broedgeval vastgesteld met minimum 2 eieren die onbeschut werden gelegd op een vochtige ondergrond naast de koepel (LVS). Indien mogelijk kan het plaatsen van een nestkast hier in de toekomst soelaas brengen.

Een baltsende **kleine plevier** werd op 13 mei gespot op de terreinen van Umicore/Hemiksem (KDK). Op dezelfde plaats werden vorig jaar in juli 3 juveniele vogels waargenomen. Ook nu weer een mogelijk broedgeval ?

Met uitzondering van de broedperiode in mei (havengebied Antwerpen) kwamen volwassen **zwartkopmeeuwen** bijna dagelijks in klein aantal in beeld, verspreid over de ganse ARDEA regio. We noteerden als maximum 10 ex op 1 mei, Hobokense Polder (ML) en 12 ex over Edegem op 26 mei (LJ).

De **koekoek** kwam tot eind juni alleen in de Hobokense Polder en Hove in de kijker met 1 tot 2 ex (19 waarnemingen). Ontbreekt de soort elders als broedvogel ?

Bosuil werd gedurende de ganse periode in en nabij volgende bosdomeinen gehoord: Lindenhof/Edegem (MH, NVH), Klaverblad/Wilrijk (PH), Kasteel Den Brandt en omgeving Beukenlaan/Antwerpen (SB, LA, ML). Nachtegalenpark/Antwerpen met 3 juveniele vogels op 5 mei (JVR), Frijthout/Hove (SVB).

Stenuil was in 3 gebieden present: 1 broedpaar langs Groenenhoek/Wilrijk (LVS, PH). 2 broedparen rond Beekhoekstraat/Hove-Lint (NS) min.1 roepende vogel rond Frijthout/Hove (SVB, JVB, WK).

Waarnemingen van **ransuil** zijn uitermate schaars in onze regio en deze

soort belandde tevens op de rode lijst van bedreigde soorten in Vlaanderen. Daarom is de waarneming van een pleisterende vogel op 27 juni in de "Vogeltjeswijk" in Hove zeker vermeldenswaardig (JD).

Draaihals - Foto: Luc Van Schoor

De **ijsvogel** blijft na een gunstig broedseizoen nog steeds in stijgende lijn gaan. Getuige daarvan de 32 ingevoerde waarnemingen in de regio. Fort V Edegem, tot 3 ex (MJ, WVA). Fort VI Wilrijk, (FVP, SB, TV) Fort VII Wilrijk (PZ, NS, AP, AW) Fort VIII Hoboken (GM, JB) Hobokense Polder (FK, DJ, ML, AS, GB, JP) UZA Wilrijk (RV) Schoonselhof/Antwerpen (JVV) Hof ter Linden/Edegem (BMH) Park Weyninxhove/Hove (SVB).

Tijdens de laatste trekteldag op 1 mei werd nabij de telpost Hobokense Polder langs de Scheldedijk kortstondig een foeragerende **draaihals** waargenomen (LVS). De afnemende betreding van het gebied, als gevolg van het afsluiten van een toegangspoortje bij de Petroleumkaai, schijnt zijn vruchten af te werpen.

De **kleine bonte specht** werd 1 x waargenomen op 12 juni in het Populierenbos/Hobokense Polder (BM).

Tussen 7 en 24 mei werd 3x een zingende **wielewaal** gehoord in het gebied Fort VII/Schoonselhof (AW, AP, PH). Zingende vogels rond eind mei zijn mogelijk territoriumver-

dacht, maar door het ontbreken van waarnemingen in juni is een mogelijk broedgeval onwaarschijnlijk.

De **cetti's zanger** komt in de ARDEA regio alleen in de Hobokense Polder voor met 4 à 5 broedkoppels (ML). Door de zachte winters van de laatste jaren breidt deze vorstgevoelige zangvogel zich langzaam uit in het gebied, gelijklopend met een algemene toename in Vlaanderen.

De achteruitgang van de **spotvogel** als broedvogel in België en Nederland blijkt ook in de schaarse waarnemingen in onze regio. 12 mei 1 ex in de Hobokense Polder (JB) 25 mei 1 zingende vogel langs de Naftaweg, voet Krugerbrug Hoboken (PB) 6 juni 1 ex in een tuin nabij de Antwerpsesteenweg, grens Hove/Kontich (KM). Vermits spotvogels laat toekomen

Ijsvogel - Foto: Gunther Moens

in hun broedgebied, nemen we aan dat de 3 ingezonden waarnemingen doortrekkers betreffen. Mogelijke broedgegevens van deze soort zijn dan ook zeer welkom.

De **sprinkhaanzanger** blijft in onze regio een schaarse doortrekker en broedvogel, uitsluitend in de Hobokense Polder.

Gezien de waarnemingen op 1 mei en 25 juni (ML, BM) van een zingende vogel op zowat dezelfde plaats in de Hobokense Polder wijst dit op een bezet territorium. De dichtst bijgelegen broedplaats situeert zich langs de Burchtse Weel op Linkeroever (LA).

Er werd slechts 1 waarneming van **vuurgoudhaan** ingevoerd : 1 zingende vogel op 1 mei in de Hobokense Polder (DJ).

Buiten het broedseizoen komt deze kleinste onder de Europese vogels regelmatig voor in de HP.

Bij de schaarse waarnemingen in onze regio kunnen wij ons afvragen of deze wat verborgen levende soort auditief wel herkend wordt door de meeste waarnemers.

In de ARDEA regio komt de **blauwborst** alleen voor in de Hobokense Polder, ook al is daar het broedbestand mogelijk beperkt tot 3 territoria in en nabij het Groot Rietveld. Gegevens van 1 mei (ML).

In andere gebieden, bv Kruibeekse Polder, Noordelijk Eiland/Wintam neemt het aantal broedparen gestaag toe. De populatietrend wordt in de eerste plaats bepaald door veranderingen in het rietareaal en de waterstand in het broedgebied.

De aanwezigheid van **nachtegaal** in de regio, zowel als doortrekker als broedvogel, blijft beperkt tot de Hobokense Polder en Petroleum Zuid/Antwerpen-Kiel met max.6 territoria in 2016 volgens de AVIMAP methode (ML). De neerwaartse trend van de broedpopulatie in Vlaanderen, - 63% !! gedurende de laatste 25 jaar, weerspiegelt zich ook in het voorkomen in onze streek

Van **grote gele kwikstaart** liggen 3 waarnemingen voor :

12 juli een overvliegende vogel op de parking van IKEA/Wilrijk (BMh) en telkens ook een vogel in vlucht op 28 juni en 23 juli over Edegem (LJ). Van een mogelijk broedgeval bij kasteel Cleydael/Aartselaar zijn geen gegevens bekend (LVS).

Tussen 3 juni en 17 juli werden in totaal 17 overvliegende **kruis-**

bekken gespot: 8 over Edegem/Hof ter Linden (LJ), 2 over Moretusburg/Hoboken (JP), en 7 over het grensgebied Hove/Kontich waarbij een groepje van 6 ex op 3 juli (KM). Het ging telkens om rondzwervende vogels van deze invasiegerichte soort. De kruisbek staat op de Vlaamse rode broedlijst als "onvoldoende gekend", maar broedt wel geregeld in klein aantal in geschikte voedselrijke dennenbossen van bv de Kempen.

Tot slot van dit selectief overzicht vermeld ik de waarneming van 2 overvliegende **appelvinken** op 11 juni bij de Steytelincklei in Wilrijk (RV).

Volgende onzekere of niet voldoende gestaafde waarnemingen werden in het hierboven vermeld verslag niet opgenomen :

Een overvliegende **kraanvogel** op 27 juni, Antwerpen (BVG)

Een **zwarte specht** op 19 mei in Hof ter Linden/Edegem (KV)

Waarnemers:

AP Anita Piessens
 KM Koen Maes
 AS Achille Schretter
 KV Kris Vos
 AV Anton Vettters
 LA Luc Audenaerde
 AW Arthur Wuyts

Blauwborst - Foto: Luc Van Schoor

LJ Leo Janssen
 BM Bert Mertens
 LVS Luc Van Schoor
 BMh Bert Mestdagh
 MH Marc Hofman
 BVG Bettina Van Gompel
 MJ Marc Jeurissen
 CC Chris Coeckelberghs
 ML Marnix Lefranc
 DJ Danny Jonckheere
 MW Marc Willaert
 FK Flor Konincks
 NS Niels Schild
 FVP Frederic Van de Perre
 NVH Nele Van Hemelen
 GA Gerrit Assink
 PB Peter Bastiaensen
 GB Guy Borremans
 PH Peter Hofman
 GD Gert Devolder
 PZ Plantenwerkgroep Zuidrand
 GM Gunther Moens
 RV Robin Vermylen
 JB Jozef Baffort
 SB Stijn Baeten
 JD Julien Dua
 SVB Steven Van den Bussche
 JP Joachim Pintens
 TV Tim Vochten
 JVB Jan Van den Bussche
 WDR Wout De Rouk
 JVR Joris Van Reusel
 WK Wouter Knaepen
 JVV John Van de Voorde
 WM Wim Mertens
 KDK Kris De Keersmaecker
 WVA Wouter Van Assche

Vogelgenoten

Tekst: Joris Van Reusel

Na een zeer druk voorjaar met meerdere onderzoeksprojectjes (uilen, zwaluwen, inventarisaties en tellingen) brak in de maand juni de ARDEA-zomer aan met veel tijd om volop te genieten van uitzonderlijke excursies. Het begon met de vierdaagse naar de regio rond Groningen waar we met een zeer enthousiaste 20-koppige groep vogelliefhebbers van 's morgens vroeg tot in de late uurtjes tal van waterrijke natuurgebieden doorkruisten in het zog van gidsen Luc van Schoor (ARDEA) en Dick Schoppers (Sovon). Maar liefst 138 verschillende vogelsoorten werden genoteerd, waaronder slangenarend, kraanvogels, snor, roodhalsfuut en grauwe kiekendief. Het avondlijk concert van een dozijn roerdampen was een onvergetelijke, poëtische gebeurtenis.

Bijna alle vogels werden ook vereeuwigd door de 6 natuurfotografen, en dat leverde een werkelijk ongelooflijke schat aan wondermooie vogelfoto's op. De deelnemers kwamen daarom in augustus nog eens een avondje samen om samen om tussens pot en pint te genieten van al die mooie vogelfoto's. Wat een talent loopt er achter die lange lenzen!

Enkele van die talenten waren er ook weer bij op onze tweede SLOW!-excursie, begin juli, naar het Groot Rietveld van Kallo. Gedurende een hele voormiddag lagen we met weer zo'n 20-tal deelnemers op de loer om het woudaapje in het vizier te krijgen. En jawel, we hadden geluk: wel liefst zeven keer waren we getuige van de voedselvuchten van de woudaapjes, die in deze periode van het jaar hun jongen op het nest voortdurend van verse visjes moeten voorzien.

In de maand augustus stonden de steltlopers centraal en was er veel belangstelling voor onze cursus 'Op hoge poten'. Zo maar eventjes 35 mensen schreven zich in voor de boeiende lessen van Koen Leysen en Gerald Driessens (Natuurpunt CVN) en voor de twee praktijkexcursies naar Doel en Tholen. Het was bijzonder knap om te zien hoe ieder-

een er na enkele weken in slaagde om in het veld een hele reeks steltlopers te herkennen. Witgatjes, zwarte ruiters, kemphanen, bosruiters, watersnippen... ze waren allen present. Voor diegenen die nog meer steltlopers wilden zien was er tussendoor nog de jaarlijkse Steltloperstocht, waarvan de 34 deelnemers o.a. grauwe franjepoot en zwarte ooievaar als uitschieters konden zien.

Maar augustus bracht ook nog enkele andere zeer bijzondere vogels met zich mee: tijdens ons bezoek aan het ringstation van het Broek Denaeyer te Willebroek kregen we o.a. grote karekiet, sperwergrasmus, draaihals en ijsvogel van zeer nabij te zien. Dus ja, ook dat was weer genieten.

Tenslotte zorgde de ARDEA-verrassingstocht begin september, met o.a. rose spreeuw, voor een mooi orgelpunt aan deze zomerse reeks excursies.

Ondertussen hebben we de herfst ingezet met een spetterende ontmoetingsdag te Edegem waarop we even terugblikten op toch wel een intens werkjaar, maar waar ook ons jaarprogramma werd voorgesteld. Dat belooft weer heer wat leuke en boeiende vogelstudies en -observaties op te leveren, maar nog meer dan vroeger willen we samen de handen uit de mouwen steken om te werken aan een betere omgeving voor vogels

Steenuil - Foto: Julien Dua

in onze regio. Speerpunt van die intentie wordt in het komende werkjaar het Uilenproject te Hove. Samen met o.a. de gemeente zullen we er enkele nieuwe kasten voor steenen kerkuilen plaatsen. Tijdens de afsluitende dag van de Week van het Bos, op zondag 16 oktober timmeren we er alvast enkele kasten in elkaar waarbij iedereen kan komen helpen.

Ook op de Hobokense Trektelpost is iedereen weer welkom tijdens de maand oktober. Dankzij de nieuwe zitbanken wordt het samen tellen van de overvliegende trekvogels er een beetje comfortabeler. Ter afwisseling richten we op 23 oktober onze blik nog eens op zee, tijdens de zeevogel-excursie naar Westkappelle. Misschien zijn dan ook al de

Rose spreeuw

Kemphanen

eerste winterganzen in de polders van Zeeland gearriveerd. Die zullen we zeker te zien krijgen tijdens de ARDEA-ganzentocht van 18 december die dit jaar het Meetjesland en de Oostkustpolders in West-Vlaanderen aan doet.

En zo glijden we stillaan de winter en het nieuwe jaar in. Op de jaarlijkse Jenevertocht naar Tholen (8 januari) wordt daarop traditioneel getoost. Dat niet te missen jaarlijks feestelijk ritueel te midden de vogelrijke Zeeuwse natuur moge dan wel bijzaak zijn, het onderstreept wel het motto van ARDEA: vogelstudie en vogelkijken goed en wel, maar het moet plezant blijven! Hopelijk kunnen we dit genot ook de komende maanden weer samen met die vele vogelgenoten uit onze regio delen!

Kerst en Nieuwjaar! Halen we de 100.000 leden?

Ja, met jouw hulp!

Geef een lidmaatschap cadeau aan iedereen die je elk jaar opnieuw wil bedenken met een geschenk!

Zo beschermen ook zij de natuur.

Bij het lidmaatschap krijgt het nieuwe lid ook heel wat voordelen:

- **Prachtige fiets- en wandelgids over de mooiste natuurgebieden van België**
- **Kortingen bij A.S. Adventure, Torfs, Natuurpunt WebWinkel**

- **4 x per jaar Natuur.blad over de Vlaamse natuur**

- **4 x per jaar het plaatselijk leden-tijdschrift**

- **Korting bij partners als Belvilla (vakantiewoningen), Corsendonk Hotels, Grotten van Han, Plantentuin Meise, Sea Life Blankenberge, Zoo van Antwerpen, Planckendael, ...**

EN ... onze leden helpen Natuurpunt

- **natuur aan te kopen en te beschermen voor nu en later**
- **bedreigde dieren en planten te redden**

- **in actie te komen voor een gezonde natuur**

DUS DOEN !!!

Deze handelaars ondersteunen Natuurpunt Hobokense Polder

Hartelijk dank aan onderstaande handelaars en bedrijven voor de financiële ondersteuning die we van hen krijgen voor de verdere ontwikkeling van ons natuurgebied

Fietsenwinkel XTR-shop, Kapelstraat 137, 2660 Hoboken Tel. 03/827 58 47

Verzekeringen en beleggingen Alert NV, Kioskplaats 62, 2660 Hoboken Tel. 03/827 31 50

Verzekeringskantoor Marc Van Ruymbeke, Frans Smekensstraat 7, 2660 Hoboken Tel. 03/827 29 48

Beenhouwerij Van der Keere, Kapelstraat 39, 2660 Hoboken Tel. 03/827 53 01

Tuinaanleg Huylebroeck, Jules Pauwelstraat 50/52 2660 Hoboken Tel. 03/830 44 90

Uurwerken, juwelen en optiek, Annik De Mey, Kioskplaats 81 / 83, 2660 Hoboken Tel. 03/830 21 12

Centrale verwarming & Sanitair Lamberechts bvba, Jan van de Wervelaan 39, 2660 Hoboken Tel. 03/830 29 75

Brood & Banket bij Marc & Evi Helsen, Krekelsestraat 83, 2660 Hoboken Tel. 03/827 47 04

Broodjeszaak Bagatelle, Steynstraat 35, 2660 Hoboken Tel. 03/825 47 44

United Caps, voorheen Procap, plasticen dopjes, Schroeiilaan 15, 2660 Hoboken Tel. 03/830 40 00

Taverne De Schorren, Graspolderlaan 32, 2660 Hoboken Tel. 03/828 49 96

Illustrating animator, Jasper Van Gestel, www.jaspervangestel.be

Designer Antwerpen, Johan Meuris, www.johanmeuris.eu Tel. 0494/14 79 23

BVBA Polmar, Café Den Duivenbond, Lageweg 9, 2660 Hoboken Tel. 0496/90 07 11

Natuur.kalender 2017

Onze nieuwste kalender is nu verkrijgbaar!

Laat je elke maand verrassen door de allermooiste natuurbeelden. De beelden zijn gemaakt door de finalisten van de Natuurpunt & Argus Fotowedstrijd 2015.

Uitzicht: 12 recto-verso bladen. Op de rectozijde wordt telkens een foto afgedrukt, de versozijde bestaat uit de kalender-gegevens. De bladen zijn aan elkaar gehecht met een ringsysteem. Het gesloten formaat is 24,5 cm x 24,5 cm, in open formaat is het 24,5 cm x 49 cm.

Voor **10 euro** heb je een jaar lang elke maand een nieuwe mooie foto aan je muur.

Te bestellen door **storting** op rekening BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder vzw, met vermelding "Kalender". Gratis levering, voor zover je woonachtig bent in postnummers 2660 en 2020.

Met de aankoop steunt u Natuurpuntprojecten in onze afdeling.

Vogelkastjes

Natuurpunt Hobokense Polder vervaardigt prachtige houten vogelkastjes, die graag als wiegje zouden dienen voor jonge kool- of pimpelmezen.

Wens je zo een nestkastje te bekomen? Geef vliegenvlug een seintje. In (april en) mei legt elke vogel een ei, weet je nog? In de winter kunnen de vogels al wennen aan de nestkast.

Voor de prijs van 12 euro bezorgen we je jouw vogelkastje. **Natuurpuntleden betalen 11 euro.** (levering gratis enkel binnen onze werkingsregio: 2660 en 2020). Bestellen kan door **storting** van het juiste bedrag op rekening BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder vzw, met vermelding "Vogelkastje" + aantal.

Een mededeling van één van onze leden!

Kunst- en Hobbytentoonstelling

An Keerse nodigt alle Natuurpuntleden van harte uit op de Kunst- en Hobbytentoonstelling op zaterdag en zondag 8 en 9 oktober. Thema: Lucht en water.

De tentoonstelling is gratis toegankelijk van 10 tot 18 u in Feestzaal 't Dorp, Kapelstraat 15 Hoboken.

Algemene info

Lidmaatschap Natuurpunt: 27 euro per jaar te storten op onze rekening. Dit bedrag omvat het lidmaatschap voor het hele gezin. Als lid van Natuurpunt Hobokense Polder ontvangt men het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift Polder.blad.

Abonnementen: Natuurpuntleden kunnen zich abonneren op het natuurstudietijdschrift Natuur.focus en het ornithologisch blad Natuur.oriolus aan telkens 8,5 euro. Beide tijdschriften samen kosten 14,50 euro.

Abonnement op het tijdschrift Polder.blad van Natuurpunt Hobokense Polder: voor leden van andere afdelingen door storting van 7 euro op onze rekening.

Verzekering: ieder Natuurpuntlid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid. Daar het bestuur niet verantwoordelijk kan gesteld worden voor de gevolgen van brand, worden de rokers er uitdrukkelijk op gewezen dat zij dit doen op eigen risico.

Alle betalingen dienen te gebeuren op volgende rekening:
BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder. Op uw betalingen steeds reden van betaling en uw naam vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening **BE56 2930 2120 7588 van Natuurpunt vzw, Michiel Coxiestraat 11 2800 Mechelen met vermelding "7742 Reservaatfonds Hobokense Polder"**.

Contactpersonen

Voorzitter: info@hobokensepolder.be

Danny Jonckheere, Cdt. Van Laethemstraat 45, 2660 Hoboken, 03/828.64.03

Conservator Hobokense Polder: conservator@hobokensepolder.be

Wim Mertens, Jan de Groofstraat 13, 2610 Wilrijk, 03/216.93.62

Redactie en lay out Polder.blad: tijdschrift@hobokensepolder.be

Ria Thys en Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Ledenadministratie, penningmeester en webmaster:

leden@hobokensepolder.be - webmaster@hobokensepolder.be

Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Geleide wandelingen: wandelingen@hobokensepolder.be

Annie Van Zwieten, Zomerdijklaan 4, 2660 Hoboken, 03/828.37.60

Propaganda:

André Driesen, Krekelstraat 124, 2660 Hoboken, 03/829.19.10

Goudklompjes:

Paarden en runderen:

André Van Langenhove, Zevenbergenlaan 8, 2660 Hoboken, 03/288.00.81

Natuurbeheer en contacten voor scholen:

Danny Jonckheere, Cdt. Van Laethemstraat 45, 2660 Hoboken, 0478/33 24 27

De **Polderwandelingen** worden verzorgd door onze natuurgidsen van Natuurpunt Hobokense Polder

Een wandeling in de Hobokense Polder aanvragen?

Hoe doe je dat?

Ieder die het wenst, ook scholen en verenigingen, kunnen een wandeling met natuurgids aanvragen bij Annie Van Zwieten. Contactgegevens: zie hoger.

Polder.flits: Van tijd tot tijd brengen we onze leden via e-mail op de hoogte van dringende berichten, die via ons tijdschrift niet tijdig kunnen meegedeeld worden of als herinnering. Wenst u zulke berichten te ontvangen, geef dan uw emailadres door aan flits@hobokensepolder.be

Volg ons op Facebook

Website: www.hobokensepolder.be

Raadpleeg deze website voor achtergrondinformatie, foto's en videoclips van activiteiten, de geschiedenis van de Hobokense Polder, laatste info, ...

Onze afdeling heeft een **open bestuur**. De bestuursvergaderingen vinden in principe plaats op de **derde donderdag van de maand om 20 u in zaal Moretus, Berkenrodelei 34 te Hoboken**. Alle leden zijn welkom. Zie verder in het tijdschrift voor eventuele wijzigingen.

Onze nieuwe kijkwand verdient naast info-borden ook een kunstwerkje. Als naam hebben we "Roerdomp" kozen. Dus waarom geen kunstige roerdomp in het riet?

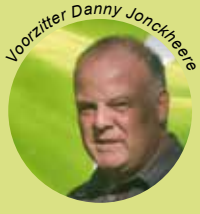
Robin Kay werkt bij de professionele beheerploeg van Natuurpunt in Ekeren en is een man met gouden handen. Hij stelde voor het kunstwerk te maken. Zijn advies: "Een roerdomp in paalstand is natuurlijk heel kenmerkend voor de soort, maar 'beweging' is toch aantrekkelijker om naar te kijken."

Het beeld werd gesneden uit winddroog eik, plakken hout op elkaar verlijmd en daar de vorm uit gezaagd en geschuurd. Wegens de nabijheid van water werd het hout goed behandeld met ecologische vernis en de poten vervaardigd uit betonijzer. Het geheel staat op een betonnen sokkel van 75kg, is verplaatsbaar indien nodig, indien de waterstand te laag zou komen.

Inhoudiging van kijkwand De Roerdomp

Zondag 18 september werd de nieuwe kijkwand in de Hobokense Polder plechtig geopend. Voor deze plechtige opening werden de vele gulle schenkers uitgenodigd die de bouw hebben mogelijk gemaakt, waaronder ook grote sponsors zoals de stad, het district, Umicore, Natuurpunt Aartselaar, Eriks nv, ... De vier sprekers benadrukten voor de ca 100 aanwezigen het belang van onze vrijwilligersinzet voor de natuur in het zuiden van Antwerpen. De gedachten gingen ook naar Roger Desmedt, de grote bezieler van de kijkwand, die ons helaas vorig jaar is overleden. Dankzij zijn eigen aanpak werd het gros van de sponsorgelden bij elkaar gebracht. De kijkwand werd aan hem opgedragen. Oxfam Wereldwinkel Hoboken verzorgde een zeer geapprecieerde receptie.

Voorzitter Danny Jonckheere

Conservator Wim Mertens

Districtsvoorzitter Kathelijne Toen

Schepen van Leefmilieu Nabila Ali Daoud

Activiteitenkalender

Activiteiten, waar je je op voorhand moet voor inschrijven, zijn in vet gemarkeerd.

- Za 1 okt Start Herfsttrektellingen
- Zo 9 okt Natuurwandeling in de Hobokense Polder
- Za 15 okt Watervogeltellingen (ook op 12/11 en 17/12)
- Zo 16 okt Natuurbeheer in de Hobokense Polder
- Wo 19 okt **Natuurbeheer in de Hollebeekvallei**
- Do 20 okt Bestuursvergadering in Zaal Moretus
- Zo 23 okt **Zeevogel-excursie naar Westkapelle (NL)**
- Za 29 okt **Heksentocht in de Hobokense Polder**
- Zo 6 nov Wandeling van het Jaar
- Vr 11 nov Zwerfvuil ruimen in en om de Polder
- Do 17 nov Bestuursvergadering in Zaal Moretus
- Za 19 nov **Dag van de Natuur: Natuurbeheer in de Hobokense Polder**
- Za 26 nov **Lichtjesticht in de Hobokense Polder**
- Zo 27 nov Natuurwandeling in het Haachts Broek
- Zo 4 dec **Daguitstap Saefthinghe**
- Do 15 dec Bestuursvergadering in Zaal Moretus
- Za 17 dec Natuurbeheer in de Hobokense Polder
- Zo 18 dec Ganzentocht Meetjesland en Oostkustpolders
- Zo 8 jan **Polderborrelwandeling**

Natuurbeheer: Onze Goudklompjes werken elke woensdag in de Polder en dit van 9 u tot ca 13 à 14 u.

Voor info: contacteer André Van Langenhove,
03/288 00 81

Info natuurbeheer scholen: Danny Jonckheere,
0478/33 24 27 - jonckheeredesmedt@gmail.com

Artikels voor het volgende Polder.blad - met
verschijningsdatum 1 januari 2017 - dienen bij de redac-
tie te zijn op **30 november 2016** (zie colofon, blz. 26)

www.hobokensepolder.be